

Litemzo

Jeugdrecht

**MET HET RECHT OP BIJSTAND
VAN EEN VERTROUWENSPERSOON**

MET HET RECHT OP BIJSTAND
VAN EEN VERTROUWENSPERSOON

Inhoud

- 3 *▶ Inleiding*
- 5 *▶ Het recht op bijstand van een vertrouwenspersoon in de integrale jeugdhulp*
- 19 *▶ Het recht op ondersteuning van een vertrouwenspersoon in de gezondheidszorg (Wet Patiëntenrechten)*
- 21 *▶ Het recht op de ondersteuning van 'een belangrijke derde' in de sector 'personen met een handicap'*
- 23 *▶ Het recht op de ondersteuning van een vertrouwenspersoon bij de politie*
- 24 *▶ Meer weten, nog vragen?*

Inleiding

De drempel om met hulpverlening, gezondheidszorg of justitie in contact te komen ligt voor veel mensen hoog. Zeker voor minderjarigen is dit niet altijd evident. De bijstand van een vertrouwenspersoon bij deze contacten werkt drempelverlagend.

Afgelopen decennia werd er door verschillende regelgeving voorzien in het recht op bijstand of ondersteuning van een vertrouwenspersoon voor personen die in contact komen met hulpverleners, beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg, politie, etc. Deze regelgeving is des te belangrijk voor minderjarigen die zich nu kunnen laten bijstaan in de uitoefening van hun rechten door een persoon waarin zij echt vertrouwen hebben.

Deze vertrouwenspersoon moet meestal aan een aantal voorwaarden voldoen. De vertrouwenspersoon krijgt immers vaak vertrouwelijke informatie te horen, of een bepaald mandaat waardoor het nodig was om de bijstand door een vertrouwenspersoon beter te regelen.

We gaan in deze fiche in op de bestaande regelgeving m.b.t. de bijstand door een vertrouwenspersoon voor minderjarigen. Aan welke voorwaarden moet een vertrouwenspersoon voldoen? Welk mandaat heeft de vertrouwenspersoon? ...

1

Het recht op bijstand van een vertrouwenspersoon in de integrale jeugdhulp

Met het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (DRM) brak in 2006 voor minderjarigen in de jeugdhulp een nieuw hoofdstuk aan. Met dit decreet worden hen immers een heel aantal specifieke rechten toegekend. Om hen bij te staan in de uitoefening van hun rechten werd o.a. ook het recht op bijstand van een vertrouwenspersoon voorzien.

Op 1 maart 2014 trad het nieuwe decreet betreffende de integrale jeugdhulp in werking. Dit decreet wijzigde ook een aantal rechten uit het DRM; o.a. het recht op bijstand van een vertrouwenspersoon werd hierbij grondig hervormd.

A. ART. 24 DRM 'HET RECHT OP BIJSTAND VAN EEN VERTROUWENSPERSOON'

In artikel 24 van het DRM wordt het recht op bijstand van de minderjarige verwoord.

Dit artikel bepaalt dat elke minderjarige, dus ook een onbekwame, het recht heeft om zich in alle **contacten** met de jeugdhulpaanbieders, de intersectorale toegangspoort (ITP) en het ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), én in de **uitoefening van zijn rechten** opgesomd in het DRM, te laten bijstaan door **een vertrouwenspersoon**.

Wat de rol van de vertrouwenspersoon precies inhoudt, wordt in het DRM niet omschreven. In het algemeen kunnen we de vertrouwenspersoon omschrijven als iemand die de minderjarige kiest om hem bij te staan, te ondersteunen, in zijn contacten met de jeugdhulpverlening. We gaan verder, onder D, wel in op enkele uitdrukkelijke rechten en taken die het DRM en het decreet integrale jeugdhulp voorzien voor de vertrouwenspersoon.

Het recht op bijstand moet, gezien het feit dat het art. 24 DRM stelt dat de minderjarige zich kan laten bijstaan in alle contacten en in de uitoefening van zijn rechten, in elk geval zeer *breed worden geïnterpreteerd*. Steeds wanneer de minderjarige het vraagt, kan de vertrouwenspersoon aanwezig zijn, bijvoorbeeld bij de bespreking van een evolutieverslag, of bij een bemiddelingsgesprek tussen de minderjarige en zijn individuele begeleider na een time-out. Vaak zal de aanwezigheid van de vertrouwenspersoon volstaan, soms zal de vertrouwenspersoon op vraag van de minderjarige een aantal zaken verwoorden.

Het DRM, en dus ook het recht op een vertrouwenspersoon, is in principe ook van toepassing op de **gerechtelijke hulpverlening** door de jeugdrechter.

Een jeugdrechter zal dus slechts uitzonderlijk de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon kunnen verbieden. Dit kan sowieso enkel in het belang van de rechtspleging/hulpverlening en van de cliënt, én de jeugdrechter moet dit motiveren in het dossier.

B. VOORWAARDEN WAARAAN DE VERTROUWENSPERSOON MOET VOLDOEN (ART. 24 §1 DRM)

De vertrouwenspersoon van de minderjarige treedt op als aanspreekpunt gedurende het ganse hulpverleningstraject, kan vertrouwelijke gesprekken bijwonen, krijgt toegang tot het dossier van de minderjarige, heeft beroepsgeheim voor wat betreft de vertrouwelijke informatie die hij verneemt in kader van de jeugdhulp,... (Zie verder onder D en E) De vertrouwenspersoon krijgt m.a.w. **verregaande bevoegdheden** binnen de jeugdhulp van de minderjarige die hij bijstaat. De minderjarige kan daarom niet zomaar kiezen wie hem zal bijstaan.

De vertrouwenspersoon moet **sinds 1 maart 2014 tegelijk** aan de volgende vier voorwaarden voldoen:

1. Meerderjarig zijn, én
2. niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening aan de minderjarige, én
3. op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn, én
4. beschikken over een uittreksel uit het strafregister dat een model 2 omvat (beter bekend als een bewijs van goed gedrag en zeden, model 2).

TER VERDUIDELIJKING >

Het nieuwe decreet integrale jeugdhulp van 2013 schrapt de oorspronkelijk voorwaarde dat deze persoon beroepsgeheim moest hebben of personeelslid moest zijn van de instelling waar de minderjarige onderwijs volgt.

Een residentiële voorziening gaat in de praktijk zeer flexibel om met het recht op bijstand van hun minderjarige bewoners. Men laat bv. ook toe dat minderjarigen een minderjarige vertrouwensfiguur meebrengen ter ondersteuning op een moeilijk gesprek. Of dat een meerderjarige reeds optreedt als vertrouwenspersoon voordat hij een uittreksel uit het strafregister model 2 afgehaald heeft op de gemeente. Kan dit wel gezien de voorwaarden die het DRM stelt aan de bijstand van een vertrouwenspersoon?

Het is belangrijk dat minderjarigen zich zo goed mogelijk ondersteund voelen binnen de jeugdhulp. Wanneer ze graag ondersteuning wensen van een vertrouwensfiguur die niet aan (al) de voorwaarden van het DRM voldoet, moet men dit dan ook niet noodzakelijk weigeren.

Men zal er wel moeten over waken dat deze persoon voldoende matuur is om discreet om te kunnen gaan met de vertrouwelijke informatie die hij eventueel te weten komt n.a.v. zijn ondersteuning van de minderjarige.

Daarnaast zal deze persoon niet over dezelfde rechten beschikken als de vertrouwenspersoon die voorzien wordt door art. 24 DRM, denken we maar aan de toegang tot het dossier bij een agogische exceptie of bij een belangenconflict met de ouders van een onbekwame minderjarige,... De jeugdhulpverleners zullen bovendien erg omzichtig moeten omgaan met het bespreken van vertrouwelijke informatie van derden aangezien ze beroepsgeheim hebben.

De jeugdhulpverlening kan de ondersteuning door een vertrouwensfiguur die niet aan alle voorwaarden van art. 24 §1 DRM voldoet ten slotte ook weigeren. De minderjarige heeft immers enkel recht op de bijstand van een vertrouwenspersoon onder de voorwaarden bepaald door art. 24 §1 DRM.

Bespreking van de voorwaarden uit art. 24 §1 DRM:

1. Meerderjarig zijn

In 2006 stelde art. 24 §1 DRM dat de minderjarige zich enkel kan laten bijstaan door iemand die door het beroepsgeheim gebonden was of personeelslid was van de instelling waar de minderjarige onderwijs volgde. Deze voorwaarde werd door het decreet integrale jeugdhulp vervangen door de voorwaarde dat de vertrouwenspersoon meerderjarig moet zijn. Dit moet het voor de minderjarige **gemakkelijker maken om een vertrouwenspersoon te kiezen**.

2. Niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening aan de minderjarige

De tweede voorwaarde waaraan de vertrouwenspersoon moet voldoen, is dat hij of zij op geen enkele wijze rechtstreeks betrokken mag zijn bij de jeugdhulpverlening van de minderjarige. Wat moet worden verstaan onder de term 'rechtstreeks' wordt in het DRM niet verder omschreven. Het is voor veel jeugdhulpaanbieders dan ook niet duidelijk wat ze moeten verstaan onder 'niet betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening'. Gaat het enkel over de persoon die onmiddellijk werkt met de minderjarige zelf, of volstaat het dat iemand op de hoogte is van de problematiek?

Aangezien deze voorwaarde een beperking betekent in de keuze van de minderjarige voor een vertrouwenspersoon ter invulling van zijn recht op bijstand moet de term '**rechtstreeks zo beperkt mogelijk worden geïnterpreteerd**'. De minderjarige kan niet iemand die zelf werkt met hem binnen de jeugdhulp, bv. zijn individuele begeleider, kiezen als vertrouwenspersoon. Dit betekent dat een begeleider uit een andere leefgroep wel kan optreden als vertrouwenspersoon, ook al heeft deze persoon reeds kennis van de situatie van de minderjarige, bijvoorbeeld omdat dit reeds meermaals werd besproken op een teamvergadering.

Hetzelfde geldt voor een minderjarige die geplaatst is via het VAPH in een instelling waar de school een onderdeel uitmaakt van de jeugdhulpvoorziening. Ook deze leerkrachten kunnen vertrouwenspersoon zijn, hoewel ze mogelijks op de hoogte zijn van de hulpverleningssituatie.

Sven verblijft in een residentiële voorziening. Zijn nonkel is huisarts, en Sven duidt zijn nonkel aan als zijn vertrouwenspersoon. Kan dit? De nonkel van Sven is niet rechtstreeks betrokken bij de hulpverlening en kan dus optreden als vertrouwenspersoon wanneer ook aan de andere voorwaarden is voldaan.

Rik en Ria vangen reeds jarenlang Marthe op in hun gezin. Zij zijn pleegouders. Ria werkt als maatschappelijke assistent in een voorziening. Kan zij optreden als vertrouwenspersoon voor Marthe? Neen, Ria is rechtstreeks betrokken bij de hulpverlening aan Marthe aangezien ze Marthe haar pleegmoeder is.

Bruno verblijft in een residentiële voorziening en wil dat zijn meerderjarige broer optreedt als zijn vertrouwenspersoon. Deze oudere broer heeft vroeger echter in dezelfde leefgroep gezeten en wordt nu ook nog verder begeleid door dezelfde dienst. Bruno zijn broer is hierdoor rechtstreeks betrokken bij de jeugdhulp en kan niet officieel aangeduid worden als vertrouwenspersoon.

3. Op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn

Een jeugdhulpvoorziening vraagt zich af of ze voor alle minderjarigen die ze begeleiden een vertrouwenspersoon moeten voorzien. En of minderjarigen zelf hun vertrouwenspersoon kunnen kiezen, of dat het de bedoeling is dat de voorziening een lijstje maak met bv. namen van opvoeders (uit een andere afdeling) van de voorziening, jeugdadvocaten,... waaruit minderjarigen kunnen kiezen?

Het DRM stelt dat minderjarigen in principe, zelf en vrij, bepalen of ze bijstand wensen, én wie hen dan zal bijstaan. Jeugdhulpverleners moeten dus niet voor alle minderjarigen een vertrouwenspersoon voorzien. Het is wel belangrijk dat jeugdhulpverleners minderjarigen actief informeren over hun recht op bijstand van een vertrouwenspersoon. Maar niet elke minderjarige heeft natuurlijk behoefte om iemand te betrekken bij zijn jeugdhulp en/of aan een vertrouwenspersoon.

Niet elke minderjarige is in staat om zelf een vertrouwenspersoon aan te wijzen. Denk maar aan peuters, minderjarigen met een handicap die zich niet kunnen uiten, ... Ook deze minderjarigen hebben echter recht op bijstand. **Wanneer een minderjarige de vertrouwenspersoon niet zelf kan aanwijzen**, zijn het in principe de ouders die deze verantwoordelijkheid overnemen. Soms bestaat er echter een belangenconflict tussen de minderjarige en zijn ouders, of oefent niemand het ouderlijk gezag over de minderjarige uit. In dergelijke omstandigheden kan de vertrouwenspersoon worden aangeduid door de directeur van een jeugdhulpvoorziening (of door zijn gemandateerde) of door het personeelslid van de toegangspoort. Zie verder onder C.

In de praktijk merken we dat er nog steeds **weinig gebruik** gemaakt wordt door minderjarigen van een vertrouwenspersoon. Door het **schrappen van de erg beperkende voorwaarde** dat de vertrouwenspersoon iemand moet zijn met beroepsgeheim, of moet tewerkgesteld zijn in de instelling waar de minderjarige onderwijs volgt, zullen minderjarigen hopelijk gemakkelijker iemand vinden die kan optreden als vertrouwenspersoon. Daarnaast is het belangrijk dat jeugdhulpverleners minderjarigen **actief (blijven) informeren** over de mogelijkheid om een vertrouwenspersoon aan te duiden. Sinds 2014 is er bv. een flyer ter beschikking die kan gebruikt worden om minderjarigen op de hoogte te brengen over hun recht op bijstand van een vertrouwenspersoon.

4. Beschikken over een uittreksel uit het strafregister dat een model 2 omvat (beter bekend als een bewijs van goed gedrag en zeden, model 2)

Het uittreksel uit het strafregister is een officieel document dat een opsomming geeft van de eventuele **strafrechtelijke veroordelingen** die op naam van de betrokkene staan. Model 2 is nodig voor specifieke activiteiten met contacten met kinderen en jongeren, zoals bv. voor Psycho-medisch-sociale begeleiding of jeugdhulpverlening.

Het uittreksel kan in principe gratis worden afgehaald aan het loket bij de **gemeente** waar men gedomicilieerd is. Ondertussen kan het vaak ook online aangevraagd en verkregen worden.

De vertrouwenspersoon die de minderjarige bijstaat, moet zich volgens art. 24 §1 DRM bij elk optreden in die hoedanigheid **legitimeren**. Dit houdt in dat de betrokken hulpverlener bij de aanvang van de jeugdhulpverlening **in het dossier** van de minderjarige noteert wie de vertrouwenspersoon is die door de minderjarige werd aangesteld, of wie als vertrouwenspersoon werd toegewezen door de directeur van de jeugdhulpvoorziening of door het personeelslid van de toegangspoort (de vertrouwenspersoon ontvangt dan een attest dat hij moet voorleggen). Op dat moment zou ook moeten **gecontroleerd** worden of deze persoon over een model 2 strafregister beschikt. Bij latere contacten kan het dan volstaan dat de vertrouwenspersoon zich als zodanig voorstelt én dat men dit kan controleren in het dossier van de minderjarige.

Een jeugdhulpverlener kan de bijstand van een door de minderjarige aangeduide vertrouwenspersoon niet weigeren wanneer aan de voorwaarden van art. 24 DRM is voldaan.

Wanneer de jeugdhulpverlener het om de een of andere reden niet eens is met de keuze van de minderjarige kan hij alleen proberen om met stevige argumenten de minderjarige te overhalen om een andere keuze te maken. Wanneer de minderjarige echter voet bij stuk houdt, zal men aan de slag moeten met de vertrouwenspersoon die de minderjarige gekozen heeft. De minderjarige is trouwens ook niet verplicht om zich steeds door dezelfde vertrouwenspersoon te laten bijstaan.

C. HET AANWIJZEN VAN DE VERTROUWENSPERSOON ALS DE MINDERJARIGE DE VERTROUWENSPERSOON NIET ZELF KAN AANDUIDEN EN ALS ER TEGENSTRIJDIGE BELANGEN ZIJN TUSSEN DE MINDERJARIGE EN ZIJN OUDERS (ART. 24 §2 DRM)

Niet elke minderjarige is zoals gezegd in staat om zelf een vertrouwenspersoon aan te wijzen. Denk maar aan zeer jonge kinderen, minderjarigen met een bepaalde handicap, ... Ook deze minderjarigen hebben natuurlijk recht op de bijstand van een vertrouwenspersoon. Wanneer een minderjarige zijn vertrouwenspersoon **niet zelf kan aanwijzen**, zijn het in principe de **ouders** die onder toepassing van hun ouderlijk gezag, een vertrouwenspersoon zullen aanduiden. Daarbij moet aan de voorwaarden van art. 24 §1 DRM voldaan worden (behalve natuurlijk dat de vertrouwenspersoon niet op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige moet aangewezen worden).

Soms bestaat er echter een **belangenconflict** tussen de minderjarige en zijn ouders waardoor het niet opportuun is dat ouders de vertrouwenspersoon aanduiden. Wanneer dit het geval is, voorziet §2 van art. 24 DRM dat de **jeugdhulpvoorziening** of de **toegangspoort** een vertrouwenspersoon kunnen aanduiden in de plaats van de minderjarige.

Maya is 4 jaar. Ze werd door haar ouders geplaatst in een CKG nadat ze werd opgenomen in het ziekenhuis met verwondingen aan haar hoofd. De hulpverlening vermoedt dat Maya thuis wordt mishandeld. Er loopt een gerechtelijk onderzoek naar moeder en haar partner. Moeder wil dat haar advocaat ook optreedt als vertrouwenspersoon voor Maya. Kan dit?

Nee, dit kan niet. De advocaat kan niet tegelijkertijd vertrouwenspersoon zijn van Maya én van haar moeder. Maya en haar moeder hebben immers mogelijk tegengestelde belangen. Gelet op het vermoeden van mishandeling is het niet opportuun dat moeder, via haar advocaat, zomaar toegang krijgt tot het dossier van Maya dat wordt opgemaakt in het CKG. De moeder van Maya kan wel een onafhankelijk jeugdadvocaat voor haar dochter Maya laten aanstellen. Of deze advocaat ook als vertrouwenspersoon van Maya kan optreden is zeer de vraag. De huidige regelgeving werd immers zo opgesteld dat enkel (de directeur van) de jeugdhulpvoorziening een vertrouwenspersoon kan aanduiden wanneer de minderjarige dit niet zelf kan, en de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben. Het kan dus zijn dat (de directeur van) de jeugdhulpvoorziening een andere vertrouwenspersoon dan de jeugdadvocaat aanduidt.

Het **'Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) van 20 april 2012 betreffende de aanwijzing van een persoon die de minderjarige bijstaat bij de uitoefening van zijn rechten in de integrale jeugdhulp wanneer de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben en de minderjarige niet in staat is om zelf een vertrouwenspersoon aan te wijzen of niemand het ouderlijk gezag uitoefent'**, bepaalt dat de vertrouwenspersoon in dergelijke omstandigheden wordt **aangeduid door de directeur** van een jeugdhulpvoorziening (of door zijn gemandateerde).

Voorwaarde is dat de jeugdhulpvoorziening betrokken is bij de jeugdhulpverlening aan de minderjarige, zonder dat zij noodzakelijk op het ogenblik van de aanwijzing effectief hulp verleent.

Het BVR gaat er van uit dat de directeur van de voorziening die betrokken is bij de concrete hulpverlening aan de jongere, goed geplaatst is om, in het belang van de minderjarige, een vertrouwenspersoon aan te duiden die de minderjarige kan bijstaan. Dit veronderstelt ook de bereidheid van de directie om zelf aangesproken te kunnen worden door deze vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld bij de overweging of een agogische exceptie in het dossier terecht wordt ingeroepen. Naar analogie kan men er van uitgaan dat ook het personeelslid van de intersectorale toegangspoort (ITP) een vertrouwenspersoon kan aanduiden wanneer de minderjarige niet in staat is om zelf iemand aan te wijzen en er een belangenconflict bestaat met de ouders van de minderjarige.

Bedoeling is natuurlijk dat er een **onafhankelijke** vertrouwenspersoon wordt gekozen, bv. een meerderjarig familielid of kennis die niet rechtstreeks betrokken is bij de jeugdhulp, een leerkracht, **jeugdadvocaat**, arts, psycholoog,... waarmee de minderjarige een **vertrouwensband** heeft.

TER VERDUIDELIJKING >

Wanneer een minderjarige moet verschijnen voor de jeugdrechtbank, moet hij gratis worden bijgestaan door een (jeugd)advocaat. Deze jeugdadvocaat kan ook optreden als vertrouwenspersoon voor de minderjarige in de jeugdhulp, maar dit is niet noodzakelijk.

Het kan een hulp zijn voor de directeur of het personeelslid van de ITP om een voorbeeldlijst van bij voorkeur aan te duiden personen ter beschikking te hebben. De voorwaarde dat deze personen een uittreksel uit het strafregister **model 2** moeten overleggen, vraagt mogelijk ook om een richtlijn. Bovendien lijkt een goede communicatie tussen de eventuele betrokken verwijzers en jeugdhulpvoorzieningen, ook onderling, cruciaal zodat er geen twee verschillende vertrouwenspersonen aangesteld worden...

De **aanwijzing** gebeurt **na voorafgaandelijk overleg** met

- de ouders of opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige;
- ten minste twee jeugdhulpverleners die betrokken zijn bij de jeugdhulp aan de minderjarige;
- en de mogelijke vertrouwenspersoon zelf

Ook de **minderjarige** wordt, rekening houdend met zijn mogelijkheden, gehoord. Wanneer de minderjarige nog zeer jong is, of kampt met een zware verstandelijke handicap, wordt het gesprek hieraan aangepast.

De vertrouwenspersoon die door de directeur van jeugdhulpvoorziening of door de ITP wordt aangeduid, moet uiteraard voor de rest voldoen aan de **voorwaarden van art. 24 §1 DRM**. Dus meerderjarig zijn, niet rechtstreeks betrokken zijn bij de hulpverlening, en over een uittreksel uit het strafregister model 2 beschikken.

De directeur of het personeelslid van de ITP beslissen ook over de **beëindiging van de aanstelling** (tenzij de stopzetting gebeurt op eigen verzoek van de vertrouwenspersoon). Het feit dat de directeur of het personeelslid van de ITP ook beslissen over de beëindiging van de aanstelling kan problematisch zijn. Stel dat de vertrouwenspersoon vindt dat de minderjarige slecht behandeld wordt in de voorziening en hierover meermaals zijn ongenoegen uit. De directeur kan de aanstelling van de vertrouwenspersoon prompt beëindigen, zonder 'beroepsmogelijkheid' voor de vertrouwenspersoon bij een meer neutrale instantie.

Bij zijn aanstelling ontvangt de vertrouwenspersoon een **attest van aanstelling** als vertrouwenspersoon van de directeur of van het personeelslid van de ITP. De naam en het adres van respectievelijk de jeugdhulpvoorziening, de minderjarige, en de vertrouwenspersoon (wiens beroep en relatie tot de minderjarige ook wordt opgetekend) komen hier op voor. De vertrouwenspersoon moet het attest bij elk optreden als vertrouwenspersoon voor de minderjarige kunnen voorleggen.

TER VERDUIDELIJKING >

Een ministerieel besluit van 1 december 2014 geeft een model van attest van aanstelling als vertrouwenspersoon voor de minderjarige mee.

Attest van aanstelling als vertrouwenspersoon voor de minderjarige bij de uitoefening van zijn rechten in de integrale jeugdhulp

Naam en adres jeugdhulpvoorziening:

Naam en domicilieadres minderjarige:

Verblijfsadres minderjarige als dat verschilt van het domicilieadres:

Geboortedatum minderjarige:

__/__/__

Naam vertrouwenspersoon:

Adres vertrouwenspersoon:

Beroep vertrouwenspersoon en relatie met de minderjarige:

Ondergetekende.....
directeur van de voormelde jeugdhulpvoorziening/door de directeur gemandateerd personeelslid
van de voormelde jeugdhulpvoorziening/personeelslid van de toegangspoort stelt
..... aan als vertrouwenspersoon
van (naam minderjarige).

¹ Schrappen wat niet van toepassing is.

Deze aanstelling is aangewezen omdat de minderjarige niet in staat is om zelf een vertrouwenspersoon aan te wijzen en de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben/de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijke tegenstrijdige belangen hebben/niemand het ouderlijk gezag over de minderjarige uitoefent.²

Deze aanstelling beantwoordt aan de vereisten van artikel 2 en artikel 3 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 2012 betreffende de aanwijzing van een persoon die de minderjarige bijstaat bij de uitoefening van zijn rechten in de integrale jeugdhulp wanneer de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben en de minderjarige niet in staat is om zelf een vertrouwenspersoon aan te wijzen of niemand het ouderlijk gezag uitoefent.³

De vertrouwenspersoon heeft als taak
(naam minderjarige) bij te staan in de uitoefening van zijn/haar rechten, opgesomd in het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en in het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp. Conform artikel 7 van voormeld decreet van 12 juli 2013 is de vertrouwenspersoon gebonden door de geheimhoudingsplicht met betrekking tot de gegevens waarvan hij/zij bij de uitoefening van zijn/haar taak kennis krijgt en die daarmee verband houden.

Dit attest legitimeert het optreden van
in zijn/haar⁴ hoedanigheid als vertrouwenspersoon, conform artikel 24 van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

Datum ___/___/___ in

Handtekening directeur van de jeugdhulpvoorziening Handtekening vertrouwenspersoon
of gemandateerd personeelslid van de
jeugdhulpvoorziening of
personeelslid van de toegangspoort

² Schrappen wat niet van toepassing is.

³ De vertrouwenspersoon moet meerderjarig zijn, mag niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening, georganiseerd ten behoeve van de minderjarige, en moet de directeur van de jeugdhulpvoorziening, het door de directeur gemandateerd personeelslid van de jeugdhulpvoorziening of het personeelslid van de toegangspoort een uittreksel uit het strafregister bezorgd hebben dat model 2 omvat.

De directeur van de jeugdhulpvoorziening, het door de directeur gemandateerd personeelslid van de jeugdhulpvoorziening of het personeelslid van de toegangspoort, heeft voorafgaand aan de aanstelling overleg gepleegd met de ouders of de opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige, naargelang het geval, tenzij ze aan de uitnodiging tot overleg geen gevolg hebben gegeven, met ten minste twee jeugdhulpverleners die betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening aan de minderjarige en met de aangestelde persoon.

De directeur van de jeugdhulpvoorziening, het door de directeur gemandateerd personeelslid van de jeugdhulpvoorziening of het personeelslid van de toegangspoort, heeft voorafgaand aan de aanstelling de minderjarige gehoord, rekening houdend met de mogelijkheden van de minderjarige.

⁴ Schrappen wat niet van toepassing is.

⁵ Schrappen wat niet van toepassing is.

D. ENKELE UITDRUKKELIJKE RECHTEN VAN DE VERTROUWENSPERSOON

1. In het DRM worden enkele uitdrukkelijke rechten aan de vertrouwenspersoon toegekend:

- Art.11§2 bepaalt dat de vertrouwenspersoon toegang heeft tot de gegevens die voor de minderjarige onder de **agogische exceptie** vallen;
Hoewel het wellicht niet evident zal zijn, zal het toch getuigen van een bereidheid tot zo breed mogelijke informatieverstrekking aan de betrokken minderjarige om systematisch, bij elke vraag tot toegang tot het dossier, de minderjarige attent te maken op zijn recht op bijstand door een vertrouwenspersoon.
Wanneer er dan ook effectief sprake is van een agogische exceptie verwittigt de hulpverlener best actief, naar analogie met de regeling in de Wet Patiëntenrechten, de vertrouwenspersoon hiervan. Zo zal het recht op inzage van de agogische exceptie door de vertrouwenspersoon geen dode letter blijven, en stelt de hulpverlener zich open voor de inbreng van de vertrouwenspersoon.
- Art.22§5 bepaalt dat bij een **belangenconflict** tussen de ouders van de onbekwame minderjarige en de minderjarige, de vertrouwenspersoon het recht op toegang tot het **dossier** van minderjarige in zijn plaats kan uitoefenen;
Voor de hulpverlener is het sowieso een aandachtspunt om bij een mogelijk belangenconflict, hetzij tussen de hulpverlening en de minderjarige, hetzij tussen ouders en minderjarige, de rechtspositie van de minderjarige te versterken door beroep te doen op een vertrouwenspersoon.

2. Het decreet betreffende de integrale jeugdhulp van 2013

Art. 31 §2 decreet integrale jeugdhulp benadrukt het belang van deze vertrouwenspersoon door te stellen dat de vertrouwenspersoon als **vast aanspreekpunt** fungeert voor de minderjarige doorheen het hele hulpverleningstraject, zolang dit door de minderjarige wenselijk wordt geacht. Hij krijgt hierbij het **mandaat** om op elk ogenblik jeugdhulpaanbieders aan te spreken, de belangen van de minderjarige te verdedigen, bemiddeling en overleg op te starten, en de situatie op te volgen. De vertrouwenspersoon zal verder ook steeds **op de hoogte** gebracht worden van beslissingen over de jeugdhulp.

E. DE PERSOON DIE OPTREEDT ALS VERTROUWENSPERSOON HEEFT BEROEPSGEHEIM

Zoals gezegd schrapte het nieuwe decreet integrale jeugdhulp van 2013 de voorwaarde dat de vertrouwenspersoon beroepsgeheim moest hebben.

Máár doordat de vertrouwenspersoon zijn medewerking verleent aan de toepassing van het decreet integrale jeugdhulp wordt hij, volgens art. 7 decreet integrale jeugdhulp, wel onderworpen aan de **geheimhoudingsplicht** uit art. 458 Sw., met name aan het **beroepsgeheim**¹. Hierdoor kan hij vertrouwelijke informatie die hij verneemt n.a.v. zijn optreden als vertrouwenspersoon in principe niet delen met derden.

Marie-Julie duidde Flor, haar meerderjarige vriend die nog studeert, aan als haar vertrouwenspersoon. Flor vraagt zich nu af of hij gebonden is door het beroepsgeheim, en of dit voor hem hetzelfde inhoudt als voor professionele hulpverleners? De geheimhoudingsplicht waarnaar art. 458 SW. verwijst, is van toepassing op iedereen die uit hoofde van zijn staat of beroep, kennis draagt van geheimen die hem werden toevertrouwd. Deze geheimhoudingsplicht die wel degelijk van toepassing is op Flor, houdt voor alle dragers ervan hetzelfde in. Het maakt hierbij dus niet uit of je hulpverlener, begeleider in een leefgroep, gezondheidswerker, of vertrouwenspersoon in de IJH bent.

¹ Meer over het beroepsgeheim t.a.v. minderjarigen vindt met terug in de fiche 't Zitemzo Jeugdrecht... met het beroepsgeheim t.a.v. minderjarigen.

2

Het recht op ondersteuning van een vertrouwenspersoon in de gezondheidszorg (W.P.)

De 'Wet betreffende de rechten van de patiënt', of kortweg de 'Wet Patiëntenrechten' (W.P.) is van toepassing op alle rechtsverhoudingen inzake gezondheidszorg verstrekt door een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg aan een patiënt én regelt sinds 2002 de rechtspositie van de (minderjarige) patiënt².

De Wet Patiëntenrechten voorziet niet d.m.v. een specifieke bepaling in het recht van een patiënt op ondersteuning door een vertrouwenspersoon. Maar dit recht kan wel afgeleid worden uit de bepalingen rond 'het recht op informatie' en 'het recht op inzage in het patiëntendossier'.

Art. 7 W.P. stelt dat patiënten **recht hebben op volledige en duidelijke informatie** over hun gezondheidstoestand, de vermoedelijke evolutie ervan, mogelijke (gevolgen van, alternatieven voor, kostprijs van,...) onderzoeken, behandelingen, ingrepen,...

De patiënt kan vragen om deze informatie eveneens aan een door hem aangewezen **vertrouwenspersoon** mee te delen, of zelfs zijn recht op informatie door de vertrouwenspersoon te laten uitoefenen. Dit wordt dan in het dossier van de patiënt vermeld.

Als de patiënt **weigert** om zelf geïnformeerd te worden, moet de betrokken beroepsbeoefenaar de patiënt zijn vertrouwenspersoon informeren en raadplegen vóór hij beslist om de patiënt tegen zijn wil in toch te informeren.

² Meer over de rechtspositie van minderjarige patiënten vindt met terug in de fiche 't Zitemzo Jeugdrecht... met de rechten van minderjarige patiënten.

De beroepsbeoefenaar kan uitzonderlijk beslissen om bepaalde informatie achter te houden voor zijn patiënt, voor zover het meedelen ervan ernstig nadeel voor de gezondheid van de patiënt zou meebrengen. Men spreekt dan van een '**therapeutische exceptie**'. De beroepsbeoefenaar moet hierover wel eerst overleg plegen met een andere beroepsbeoefenaar en eventueel de vertrouwenspersoon van de patiënt inlichten.

De bekwame, minderjarige patiënt heeft **recht op inzage in zijn dossier** (voor onbekwame minderjarigen gebeurt dit door tussenkomst van hun ouders) op basis van art. 12 W.P. De patiënt kan zich bij de uitoefening van zijn inzagerecht laten bijstaan door zijn **vertrouwenspersoon** of zijn inzagerecht zelfs laten uitoefenen door zijn vertrouwenspersoon. Indien de vertrouwenspersoon zelf een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg is, krijgt deze bovendien ook inzage in de persoonlijke notities in het patiëntendossier.

De Wet Patiëntenrechten stelt, in tegenstelling tot het DRM, **géén voorwaarden** om te kunnen optreden als vertrouwenspersoon.

De Nationale Raad van de Orde van Geneesheren somt in haar advies van 20 februari 2010 wel 4 criteria op. Een vertrouwenspersoon moet volgens dit advies:

1. een natuurlijke persoon zijn (dus geen dienst of bedrijf),
2. die een vertrouwensrelatie heeft met de patiënt,
3. en de belangen van de patiënt nastreeft,
4. en die tenslotte door de patiënt zelf werd aangeduid.

Een vertrouwenspersoon kan dus bv. ook een **minderjarige** zijn. *Een minderjarig meisje kan bv. haar hartsvriendin van 16 meenemen ter ondersteuning op consultatie bij de huisarts.*

3

Het recht op de ondersteuning van 'een belangrijke betrokken derde' in de sector 'personen met een handicap'

De term '**belangrijke betrokken derde**' vindt men terug in de regelgeving rond personen met een handicap. **Het is de persoon die de gebruiker heeft aangewezen om hem bij te staan.** Die persoon maakt geen deel uit van de professionele begeleiders van de gebruiker. De belangrijke betrokken derde heeft een **informatierecht en hoorrecht over de individuele ondersteuningsovereenkomst van die gebruiker.** Deze belangrijke betrokken derde vervult dus de functie van een **vertrouwenspersoon** voor de gebruiker.

Deze belangrijke betrokken derde kan vergeleken worden met een vertrouwenspersoon (DRM) binnen **de IJH**. Met dien verstande dat de vertrouwenspersoon binnen IJH moet beschikken over een model 2 strafregister en de belangrijke betrokken derde niet.

Deze belangrijke betrokken derde kan ook vergeleken worden met een vertrouwenspersoon (W.P.) in de **gezondheidszorg** maar met de bijkomende voorwaarde dat deze persoon geen deel mag uitmaken van de professionele begeleiders van de gebruiker.

4

Het recht op ondersteuning van een vertrouwenspersoon bij de politie

Ook in hun contacten met de politie kan de vertrouwenspersoon soms een rol spelen voor minderjarigen. Wanneer minderjarigen worden **aangehouden**, wordt voorzien dat hun ouders of voogd hiervan steeds op de hoogte gebracht worden. Bovendien mogen alle personen die aangehouden worden, dus ook minderjarigen, vragen dat de politie een vertrouwenspersoon op de hoogte brengt van de aanhouding. Dit kan enkel geweigerd worden wanneer er ernstige redenen zijn om aan te nemen dat het verwittigen van deze **vertrouwenspersoon** een gevaar inhoudt voor de openbare orde en veiligheid. Men maakt hiervan dan melding in het register van de vrijheidsberovingen.

Art. 91bis van het Wetboek van Strafvordering voorziet daarnaast ook een recht op bijstand **tijdens het politieverhoor** door een meerderjarige vertrouwenspersoon voor minderjarige slachtoffers of minderjarige getuigen, wanneer het gaat om zeer ernstige misdrijven zoals gijzeling; aanranding van de eerbaarheid en verkrachting; misdrijven m.b.t. ontucht, bederf van de jeugd, prostitutie en openbare zedenschennis; opzettelijk toebrengen van lichamelijke letsels; genitale verminking van meisjes en vrouwen; familieverlating en onthouden van het nodige voedsel en verzorging aan minderjarigen of kwetsbare personen waardoor hun gezondheid in het gedrang komt; schuldig hulpverzuim; ontvoering van minderjarigen; mensenhandel en mensensmokkel; en doodslag...

Uitzonderlijk kan het parket of de onderzoeksrechter in het belang van de minderjarige of in het belang van het onderzoek, een bepaalde vertrouwenspersoon **weigeren**, maar dan kan de minderjarige een andere persoon voorstellen als vertrouwenspersoon.

Indien de minderjarige slachtoffer werd, of getuige was, van een ander misdrijf, kan hem de bijstand van een vertrouwenspersoon worden toegekend als **gunst**, maar hij heeft hier volgens de wet geen recht op.

TOEPASSELIJKE REGELGEVING

Art. 24 DRM

§1. De minderjarige heeft het recht om zich in alle contacten met de jeugdhulpaanbieders, de toegangspoort en het ondersteuningscentrum Jeugdzorg en in de uitoefening van zijn rechten, opgesomd in dit decreet, te laten bijstaan door een persoon die aan de volgende voorwaarden voldoet:

- 1° meerderjarig zijn;
- 2° niet rechtstreeks betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening, georganiseerd ten behoeve van de minderjarige;
- 3° op ondubbelzinnige wijze door de minderjarige aangewezen zijn;
- 4° beschikken over een uittreksel uit het strafregister dat een model 2 omvat.

De persoon die de minderjarige bijstaat, legitimeert zich bij elk optreden in die hoedanigheid.

§2. Als de minderjarige niet in staat is om zelf een persoon als bedoeld in § 1, aan te wijzen en als de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben, kan de jeugdhulpvoorziening of de toegangspoort voor hem een persoon aanwijzen die beantwoordt aan de bepalingen van § 1, eerste lid, 1° en 2°. De Vlaamse regering bepaalt de nadere regels voor de aanwijzing van die persoon. Het tweede lid van § 1 is op die persoon van toepassing. Het voorgaande lid is van overeenkomstige toepassing als de minderjarige en zijn opvoedingsverantwoordelijke tegenstrijdige belangen hebben en niemand het ouderlijk gezag over de minderjarige uitoefent.

Besluit van de Vlaamse regering van 20 april 2012 betreffende de aanwijzing van een persoon die de minderjarige bijstaat bij de uitoefening van zijn rechten in de integrale jeugdhulp wanneer de minderjarige en zijn ouders tegenstrijdige belangen hebben en de minderjarige niet in staat is om zelf een vertrouwenspersoon aan te wijzen of niemand het ouderlijk gezag uitoefent, *B.S.* 25 mei 2012.

Ministerieel besluit van 1 december 2014 betreffende de vaststelling van het model van attest van aanstelling als vertrouwenspersoon voor de minderjarige bij de uitoefening van zijn rechten in de integrale jeugdhulp, B.S. 24 december 2014.

Art 31 §2 Decreet integrale jeugdhulp:

§2. De vertrouwenspersoon van de minderjarige, vermeld in artikel 24 van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, fungeert als vast aanspreekpersoon voor de minderjarige door het hele traject van de jeugdhulpverlening, zolang dat door de minderjarige wenselijk wordt geacht. Hij krijgt het mandaat om op elk ogenblik jeugdhulpaanbieders aan te spreken, de belangen van de minderjarigen te verdedigen, bemiddeling en overleg te initiëren en de situatie te volgen. De continuïteit van de jeugdhulpverlening wordt bewaakt doordat die persoon telkens vermeld wordt bij en op de hoogte gebracht wordt van beslissingen over de jeugdhulpverlening aan de minderjarige. De persoon die de minderjarige bijstaat, legitimeert zich bij elk optreden in die hoedanigheid. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de opdracht en de ondersteuning van de vertrouwenspersoon.

Art. 7. Decreet integrale jeugdhulp:

Met behoud van de toepassing van artikel 72 tot en met 76, waaronder het gezamenlijk en gedeeld beroepsgeheim, zijn alle personen die hun medewerking verlenen aan de toepassing van dit decreet, gebonden door de geheimhoudingsplicht met betrekking tot de gegevens waarvan ze bij de uitoefening van hun opdracht kennis krijgen en die daarmee verband houden. Elke overtreding van dit artikel wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro

Art. 458 SW.

Geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hen zijn toevertrouwd en deze bekend maken, buiten het geval dat ze worden opgeroepen om in rechte, of voor een parlementaire onderzoekscommissie, getuigenis af te leggen, en buiten het geval dat de wet hen verplicht de geheimen bekend te maken, worden gestraft met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden en een geldboete van 100,- tot 500,- euro.

De wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, *B.S.* 26 september 2002.

Art. 14

Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) d.d. 4 februari 2011 betreffende de algemene erkenningsvoorwaarden en kwaliteitszorg van voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding van personen met een handicap, *B.S.* 8 april 2011.

De wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *B.S.* 22 december 1992.

INTERESSANTE BRONNEN & LINKS

- KINDERRECHTSWINKEL, 't Zitemzo. *Jeugdrecht... met de rechten van minderjarige cliënten in de integrale jeugdhulp.* (Informatiefiche voor professionelen)
- KINDERRECHTSWINKEL, 't Zitemzo. *Jeugdrecht... met het beroepsgeheim t.a.v. van minderjarigen.* (Informatiefiche voor professionelen)
- KINDERRECHTSWINKEL, 't Zitemzo. *Jeugdrecht... met de rechten van minderjarige patiënten.* (Informatiefiche voor professionelen)
- KINDERRECHTSWINKEL, Werkmap. *'Aan de slag met het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.'*, Fiche *'recht op bijstand van een vertrouwenspersoon'*, Brussel, Departement WVG, 2014.
- www.rechtspositie.be

Colofon

Auteurs

Sofie Van Rumst en Nele Desmet

Realisatie

Kinderrechtswinkel vzw

Verantwoordelijke uitgever

Karin Maes

Covertekening

Vero Beauprez

Vormgeving

zorragraphics.be

Druk

Drukkerij De Sonville

De fiches van de 't Zitemzo Jeugdrecht-reeks kunnen besteld worden bij de Kinderrechtswinkel:

Kinderrechtswinkel, vzw

Hoogstraat 81, 9000 Gent

kinderrechtswinkel@kinderrechtswinkel.be

www.kinderrechtswinkel.be

of in PDF gedownload worden van de website

www.tzitemzojeugdrecht.be

Herdruk januari 2016

De 't Zitemzo Jeugdrecht... fiches

Deze fiche maakt deel uit van de 't Zitemzo Jeugdrecht-reeks van de Kinderrechtswinkel voor praktijkwerkers. Deze fiches willen wetgeving en regels die van toepassing zijn op minderjarigen op een bevattelijke manier toelichten en uitdiepen.

Ze kunnen besteld worden bij de Kinderrechtswinkel of in PDF gedownload worden van de website www.kinderrechtswinkel.be

De juridische helpdesk van de Kinderrechtswinkel

Diensten en professionelen zoals hulpverleners, beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg, leerkrachten,... kunnen met al hun juridische vragen en casussen m.b.t. minderjarigen steeds rechtstreeks bij de juridische helpdesk van de Kinderrechtswinkel terecht.

Daarnaast verzorgen de juristen van de Kinderrechtswinkel ook workshops voor uw organisatie of team rond de rechtspositie van minderjarigen.

JURIST
KINDERRECHTSWINKEL

Men kan de juridische helpdesk van de Kinderrechtswinkel bereiken via:

09 234 19 72

jurist@kinderrechtswinkel.be

www.tzitemzojeugdrecht.be

Herdruk januari 2016

© Kinderrechtswinkel, alle rechten voorbehouden

Vlaanderen
is zorgzaam samenleven